

HİKAYELERİN GÜCÜNE DAİR: O DA BİR ŞEY Mİ

Süheyla Tolunay İşlek

*Yavaş olma zamanı şimdi
Duvara yaslanıp bekle
Sert havalar geçene kadar.*

*Dene, elinden geldiğince,
İzin verme sakın
Şüphenin tel fırçası
Yüreğinden söküp atmasın
Sana ait olanları
Ve o kararsız ışığını.*

John O'Donohue¹

Pelin Esmer'in son filmi **O Da Bir Şey Mi** yavaş temposu, izleyiciyi sarıp sarmalayan atmosferiyle sert havaların bir türlü geçmediği 2025 Türkiye'sinde izleyicisine iki saatlik de olsa masalsi bir bahar havası yaşatan bir film. **Esmer**'in 2017 tarihli bir önceki filmi **İşe Yarar Bir Şey**'den yapısal olarak çok farklı olsa da duygudaşlık bağlamında benzer sulara yüzen bir film **O Da Bir Şey Mi**. Her şeyden önce her iki filmin ismi de kendinden mütevelli; içeriği doğrudan yansıtıyor. Asıl benzerlik ise her ikisinde de *işe yarayan şeyin* edebiyata dair olması: birinde hayata tutunmayı sağlayan şey şiirler, diğerinde "o da bir şey mi" diye anlatılan hikayeler... "Hikaye"nin kendisini bir karakter haline getirip merkeze yerleştiren **O Da Bir Şey Mi** birbirlerinin içindeki kararsız ışıkları fark eden ve birbirlerinin şüphelerine hikayeleriyle iyi gelen karakterlere sahip.

Film daha açılır açılmaz Sökeli bir genç olan Aliye'nin kendine biçtiği hayat hikayelerinden biriyle başlar. İki arada bir derede anlatılmış, belki de anlatıldığı anda uydurulmuş ve yerini kısa bir süre sonra başkasına devredecek bir hikâedir bu.

---

¹John O'Donohue, *Aramızdaki Boşluğu Kutsamak: Bir Lütüflar Kitabı*'ndan aktaran Meltem Gürle, *İrlanda Defteri*, 2005, Can Yayınları, s. 11.

Aliye'nin tabiriyle "içinde sükûnet ve suratsız bir huzur" olan bir hikâye... Aliye her defasında bir öncekini geçersiz kılacak hikayeler anlatır film boyu. Tekinsiz olmayan bir güvenilmez anlatıcıdır. Çok sevimli, içten ve oyunbaz. Aliye'nin filmin omurgasını oluşturan hikayeleri, bir barın servis perdesinin ardından dinlediği bar müdavimlerinin hikayeleriyle etkileşim içindedir hep. Kimi zaman aşka odaklanır kimi zaman intikam ateşiyle sarmalanır. Filmin alametifarikası da zaten Aliye'nin bu değişip dönüşen hikayelerini ön plana çıkaran oyunbaz kurgusudur. Bu kurgunun içinde **Pelin Esmer**, Aliye dışında, *anlatma ihtiyacı çeken* başka karakterlerin de hikayelerine kucak açar tüm cömertliğiyle. Bu karakterler arasında yaratma sancısı çeken ünlü yönetmen Levent, muzip ve lafı her daim gediğine koymayı başaran Nigâr, bir zamanların parlayan ama şimdinin sönmüş yıldızı Gülistan, şarkıcı olmayı istemiş konservatuar birinci sınıf terk Avukat Aynur, işi dışında itibarını ve bacağına da kaybeden iyi yürekli Avukat Ahmet ve daha başka bir dolu karakter sırayla anlatıcı olurlar bu çoklu anlatı evreninde.

Filmin kurgusal mekânı Efes Otel'in barında bir tür hikâye yoldaşlığı yapan anlatıcıların bazıları Aliye'nin, "*Çok güzel hikâye anlatıyorsunuz*" dediği yönetmen Levent'in tıpkı bir mıknatıs misali kendine çektiği karakterlerdir. Hepsi, kendi hikayesinin bir yönetmen tarafından filme çekilmesini ister. Israrla kendi anlatılarını öne çıkarma isteklerinin nedeni bir hikâyenin parçası haline geldiğinde makus talihlerinin eskisi kadar acı vermeyecek olması mıdır acaba diye düşünür insan. Belki de hikayelerini konu alan bir film sayesinde çekildikleri köşeden çıkabileceklerini düşünürler ama aralarından sadece biri bunu başarabilir. Filmdeki anlatıcıların ortak bir noktası varsa o da; ya terk edilmiş olmaları ya da edilmedilerse bile öyle olduğunu düşünüp kendi içlerinde kaybolmuş olmalarıdır. Film içinde kendine yer bulan kısa

film de kısaca bunu anlatır zaten: Kötü bir ihtimal varsa geriye kalan sadece korkudur. Herkes aile denen yapının mağduru, bu nedenle de anlatılanlar hep hüznü doludur. **Pelin Esmer**'in ustalıklı kurduğu; çoğunlukla melankolik, bar sahnelerinde puslu, anlamını yitirmiş aile evlerinde geçen film evreninde, çoğu karakter yaralı, huzursuz, geçmişin yükünden kurtulamamıştır... Huzurevi sekansındaki neşeli itiraflar bile pişmanlıkla yüklüdür. Söke Film Festivali'nde bir seyircinin "*Neden hikâye anlatmak isteriz?*" sorusuna yönetmen Levent'in cevabı çok kısa ve net olur: "*Biri bizi dinlesin diye.*" Dinletilmek istenen hikâyeler ise hep ailenin işlemeyen bağlarına, kırık döküklüğüne dairdir ve hiçbir karakter için dönülecek bir ev, sahip olunacak bir istikamet, bir *Íthaca* yoktur...

Aliye'nin travmalarla dolu bir ev yerine sığındığı şey hikâyeleri olur. Öğrenciyken **Sait Faik** hikâyeleri okuduğunu o meşum güne götüren *flashback* sekansından öğreniriz. Bir çatlaktan hayatına sızdığı Levent'in hikâye anlatıcılığını çok sevdiği için tüm filmlerini en az iki kez izlemiştir Aliye. Oyuncu arayışında olan Levent, videolu bir kayıt isteyince teklifi kabul etmez; çünkü "*gerçeğini görmeyince insanın gözünde daha iyi canlanır her şey.*" Kurmacaların asli işlevini ne güzel anlatır bu cümle. Oyun gibi başlayan ve giderek alışkanlığa dönüşen ses kayıtlı hikâyeler zorlu bir dönemden geçen Levent'e tuhaf bir huzur verir, yaratıcılığını geri getirir. Buna mukabil Levent'in yarı baba yarı arkadaş formundaki varlığı da Aliye'ye iyi gelir, tıpkı bir zamanlar yanında çalıştığı Avukat Ahmet'in desteğinin kocaman bir baba boşluğunu doldurması gibi.

"Dinleyici" olmak, pusulası hikâye olan filmde belki de tüm kapıları açan anahtar kelimedir. Her ne şekilde buluşmuş olurlarsa olsunlar, yakınlık kuran iki kişinin arasındaki mesafeyi kapatan ve anlattıkları hikâyelerin iyileştirici gücünü ortaya

çıkaran şey, karşısındakini anlamaya gönül indirmiş iyi bir dinleyicinin dikkat ve ilgisidir aslında. Sökeli genç Aliye'ye yeni hikayeler anlattırır, gerçekten dinlenildiğini bilmesi; İstanbullu Levent'in girdiği dehlizden çıkmasını sağlayansa Aliye'nin, röportajlar dahil yönetmenin tüm anlattıklarını ezbere bilmesi olur.

Meltem Gürle'nin *İrlanda Defteri* kitabı sayesinde tanıdığım İrlandalı yazar **John O'Donohue** *Anam Cara* kitabında "En son ne zaman harika bir sohbet gerçekleştirdiniz?" diye sorar. **Gürle** o dupduru çevirisiyle şöyle aktarır **O'Donohue**'nun kendi sorusuna verdiği cevabı: "Zamanımızda genellikle sohbet olarak adlandırılan, iki kişinin karşılıklı monolog halinden bahsetmiyorum. Benim söylediğim başka bir şey. Kendi ağzından çıkanların derinliğine kulak verip şaşırdığımız, başka birinden kalbinizde yer eden sözler işittiğiniz, ikinizi birden bambaşka bir düzleme taşıyan bir yakınlık içinde olduğunuzu hissettiğiniz ve son olarak da zihninizde dönüp duran yankılarıyla haftalarca etkisini sürdüren harika bir konuşmayı en son ne zaman yaptınız?"² **O Da Bir Şey Mi**'de hem **John O'Donohue**'nun bahsettiği türde derin sohbetler hem de monologlar kendilerine yer bulur. En klişe monologlar otel sahibi sevgilisinin ölümünden sonra Efes Otel'in 312 no.lu odasında ikamet etmek durumunda kalan Gülistan'a aittir. Eski şarkıcı ya kendi dünyasının başkalarına kapalı olduğunu fark edemez ya da kim bilir üvey evlat hikayelerinden sıkılanlara tesadüf etmiştir sadece. Bir zamanlar **Müzeyyen Senar** ve **Silvana Pampanini** 'nin uçakla getirildiği Efes Otel'de, sekiz kişilik orkestrasıyla sahne alan Gülistan şimdi dinleyicisini hiç cezbetmeyen monologlarla ayakta kalmaya çalışır... Ancak filmde bazı hikayeler de vardır ki dinleyeni kalbinden vurur, işkencecisine geri elektrik veren Deniz'in balıkçı hikayesi gibi... Aliye'nin dediği gibi intikam, hiç tükenmeyecek bir konudur.

Pelin Esmer için filmdeki hikâyeler yalnızca olayların nasıl sonuçlandığıyla değil, aynı zamanda karakterlerin neyi fark ettiklerini anlamakla ilgilidir. Katmanlar halinde açılan ve Aliye ile babası arasındaki ilişkiyi her seferinde yeni bir düzeyde ele alan filmde bir noktada duvardaki silahın patlaması, bir ölümün gerçekleşmesi zorunludur, sembolik düzeyde bile olsa. Çünkü bazen hastalıklı bünyelerin ölmesi gerekir, eğer iyileşme mümkün değilse... Aliye güçlüdür; başkalarının yaşamlarının seyircisi olmak istemez. Hayattaki en sevdiği insan olan babası tarafından terk edildiğinde mağdur değil, fail olmayı seçer. Çünkü kendini kurban ya da mağdur hissetmenin, hayatını mahvetmenin en hızlı yolu olduğunu sezmiştir, hikayeler yoluyla... Kendi yaratma gücünü keşfeder, hikâyenin gücü sayesinde gücüne güç, bağımsızlığına bağımsızlık katar. Kahramanın yolculuğuna giriş yapmış yönetmen

---

² Meltem Gürle, *İrlanda Defteri*, Can Yayınları, 2025, s. 58

Levent gibi değişip dönüşmez, sadece gücünün farkına varır ve hiçbir zaman erkek travmalarından medet ummaz. **Pelin Esmer**, filmin en dokunaklı anlarından biri olan babaya ne olduğunun açıklandığı sahnede bile bir aydınlanma (*epiphany*) ya da bir arınma (*catharsis*) yaşatmaz izleyicisine. Sırların bir anda açıklandığı, göze inen perdenin aniden kalktığı ya da hakikatin bütün açıklığıyla görünür olduğu kavrayış anlarını tercih etmez **Pelin Esmer**. Hikayeler kadar küçük ayrıntılar ve kurgu marifetiyle de izleyicisini usul usul hazırlar, vurucu bir zirve (*climax*) anından uzak kalmayı tercih eder.

Aliye'nin kapana sıkışıp kaldığı kuytu mutfaktan çıkıp özgürleşmesini sağlayan, babasıyla olan hikayesinin artık zorunlu bir sona gelmiş olmasıdır sanki. "İçinizde anlatılmamış bir hikâyeyi taşımak kadar büyük bir ıstırap yoktur," der **Maya Angelou**. Baba ihanetinin neden olduğu sert havalardan geçtikten sonra ıstırap yerini bazı çözülememiş şüphelere bırakır. "*Olmadı ama olabilirdi*" der Aliye bazı ikamelerin eksik kalması üzerine. Ne de olsa insan, içinden çıkamadığı bir durumda kaldığında kendini bir hikâyenin içine oturtur. "*Başına gelen her şeyi hikayeler aracılığıyla görür insan*" dememiş midir **Sartre**?

Filmin başındaki ilk hikâyede "Şu dünyada kaç kişi hayal ettiği hayatı yaşar ki" diyen Aliye filmin sonunda başkasına tabi olmadan, içinde neyin olup neyin olamayacağına yalnızca kendisinin karar vererek özgürce hayal ettiği hikayelerine devam eder. "*Nerden başlasam, bir başlasam arkası gelecek...*" açılış tekerlemesi artık baba tahakkümünün uzağındaki taze hikayelere yelken açmıştır bile. "*Yıllar önce bizim kasabaya bir yönetmen geldi*" cümlesinin geçtiği yeni hikâye girizgahını duyduğumuzda sonunu merak eder ve Aliye'nin hiç de alışılmadık olmayan tercihinin

ne anlama geldiğini düşünür dururuz. Bir başlayınca gerisi gelen varsayımlar, anlam arayışları havada uçuşup birbirini kovalar. Sonra bir anda içimizden bir ses “Mesele hikâyenin kendisi; bir anlamı olup olmadığını söylemek de hikâyeye düşmez”³ diyen **Paul Auster**’a kulak vermek en iyisidir der. Sokağa açılmayan sinema kapısından çıktığımda ise aklıma **O’Donohue**’nun “güzel olana kendimizi açtığımızda yaşamın o vakte kadar ihmal ettiğimiz ihtişamıyla yeniden buluşuruz” sözü gelir. Bu ihtişamı biliyorduk ama unutmuşuz. **O Da Bir Şey Mi** unuttuğumuzu bize hatırlatır.

---

³ Paul Auster, *Cam Kent*, Can Yayınları, 2010, s. 11